

محرران

ادبیاتی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی و ادبی مجموعہ

شیمڈیک آئدہ بر نشر اولنور

مذہبات

- تربیہ مصاحبہ لری ، کلید و آفتاب . . . . . بوسف ضیا ۴۸۵
- « یونس امرہ » و « عاشق یونسک غیر مطبوع اشعار » . . . . . جمیل رافت ۴۹۵
- تصوفک استناد ابتدکی ایکی اساس حقدہ بر ایضاح . . . . . رشید علی ۵۰۰
- بوگونکی تورکمنار و تورکمن یوردی . . . . . نور کستانی رافت ۵۱۱
- آمونوقال ایدی نهن و آفریقاسر گذشتارندن . . . . . جامی ۵۱۵
- و آنادولوتاریخندہ دینی روحیات مشاہدہ لری « و بوراق بابا کی کلی بابا » . . . . . علمی ضیا ۵۲۰
- کتابخانہ لردہ اصلاحات مناسبہ . . . . . ہر قزاق ۵۲۵
- تاریخ مدنیئدہ کتابخانہ لری . . . . . ۱ . . . . . ظاہر عربی ۵۳۰
- « شیخ سروردی » و « حادثہ قلی » . . . . . بوسف ضیا ۵۳۵

حیات و حقیقت : ملیحہ نوری — بہار و شفا : سنجہ جمال اورہ نوس — قطعہ : سیا
 رفاہی — غروب وفتی : صبرہ صالح — اسکی شرق کبجہ لری ، شرف کاظم — صوک بہار :
 نزامت صبری — ہم باہرام : نجات رشدی ۵۴۷

یکی آہ بر نظر : الہیات فاکولتہ سی ، آنادولی مجموعہ سی ، آذربایجان استقلال .
 کلاک

شہزادہ ہاشمی : اوقاف مطبعہ سی

بوکونکی تورکمنلر و تورکمن یوردی

تورکمنلرک بولوندیغی یر (اورال) و (آرال) دکزی ، خیوه و بخارا خانقلری ، ایران و افغانستان بحر حزر ایله احاطه قیلنان واسع رتورک یوردیدر . (مرغاب) و (تهجهن) نهرلری بو اولکهنک حیاتی مثابه سنده در . (مرغاب) افغانستان کائن (سفیدطاغ) صیرتلرندن چیقراق تورکمنستان داخلندن « ۴۰۰ » کیلومتره اراضی بی قطع ایتمکده و افغانستانک قیصر و تورکمنستانک (کش) و (کشکه) نهرلری ایله برلشمکده صنعی بندلر واسطه سیله اطرافی صولایان بونهر دن اعظمی صورتده استفاده قیلنمقده در . تورکمنستانک :

شرق طرفلری قیشین غایت صوغوق اولوب غرب جهتلری بر درجه معتدلدره نهر ساحلارنده اریک ، شفتالی کبی میوه آغاچلری بیتشمکله برابر عمومیتله ذواتمار آغاچلر نادر در . معدنلر ، (چهله کن) آطه سنده اوج بیگه قریب نیفت قویولری موجود اولوب سنوی ۳ میلیون پوط [۱] مقداری طوزده چیقاریلقده در .

تورکمنستان عاشق آباد ، مهرو ، شاه قدم ، تهجهن و مانفشلاق ناملر ایله بش قضایه مالکدره بو قضالرک هپسندن بحت ایدمک دکلز . آنجق عاشق آباد و مهرو حقنده بر قاچ سوز سویله مکی مناسب کورویورم :

عاشق آباد . قوییططاغی اتکنه بنا قیلنان بو شهر ۴۵۰۰۰ ییک قدر نفوسه مالک اولوب ۳-۴۰۰۰۰ نی روسلر ارنیلر و ایرانیلر تشکیل ایتمکده در . حال حاضرده بو شهر ایران ایله تورکمنستان آره سنده واسطه تجارت ، تورکمنستانک مرکزی و بایلرک مرجعی عدا اولونمقده در . [۲]

[۱] — . برپوط (۱۳) قیهر .

[۲] — . بایلیک مذهبی شیرازی محمد علی الباب طرفندن (۱۸۳۰) سنه سنده ایرانده احداث اولنان فلسفی بر مذهبدر . علی محمدک مسلکی فینیزم یعنی حریت نسوان ، اتحادلسان ، عدالت سیاسی و کره ارضده کی انسانلری بر نقطه یه دعوت ایتمکدر . بو شخص اداره مطلقه یه معارض ، جمهوریت طرفداری و عین زمانده اشتراکیوندن ایدی (محمد علی نفسی حقیقته صوقان قانی مثابه سنده عدا یدوب کندینه (باب) لقبی و یرمش و بوکا نسبتله اتباعنه بانی دینلمش و بالاخره (بهائی) نامنی آلارق تبدیل و تعمیم ایتشدر . و قیله محمد علی ایرانده شاه حکومتته عصیان ایدمک آریجه بر اداره قورمش ایدی . صوکرآ : شیمه مجتهدلری باب و بایلری تکفیر ، - لاجل التأدیب - حکومتی حربه تشویق ایتشردی . نهایته قانی محاربه لری متعاقب تبریزه کتیریلن محمدعلینک حیاته خاتمه و تکرار اوج سنه مجادله دن صوکرآ بایلرک حرکاته فاصله و یریشدر . آرتق ایرانده بارینه مایان مذکور مذهبک سالکری فوج فوج هندستان و آمریکا یه و بر قسیمی ده (عاشق آباد) . کیدوب محمدعلینک پرنسپینی نشر و تعمیمه باشلامشدر .

مهرو و مهروجهان - . برنجیسی (مرغاب) نهری ساحلنده کائن « ۱۸۸۴ » ده روسلر طرفندن تاسیس ایدیلن ۱۵ بیک نفوسلق بر شهر اولوب خالیجیلق و پامو قیلق صنعتلریله اشتهار اتمشدر . بایرام علی موقعنه یاقین یرده خرابه لری قالان مهروجهان ایسه پک اسکی بر شهر اولوب میلاد عیسادن « ۲۵ » عصر مقدم کلن مشهور زردهشت حکیم دینی کتانبنده بوشهری ذکر اتمشدر . مهروجهانی قبل المیلاد « ۱۳ » نجی عصرده آتوری حکمداری نینوسی ، « ۶ » عصر مقدم کیخسرو ، درت عصر اول اسکندر ما کیدونی بعد المیلاد اوچنجی عصرده کنج ایرانیلرک ضبط ایتدکلی مرویات توریحیه جمله سندندر .

اوج عصر قدر نستوریلرک آئنده قالدینی کبی طقوزنجی عصر میلادیده عربلرک ، ۱۵ - ۱۱ نجی عصر لرده اوزبکلرک زیر ادارسند بولنیوردی . آرسلان ، سرنجار ماضی کی تورک حکمدار لری دورنده مهروجهان غایت معمور ، کوزل مسجد و مدرسه لر ، کروان سرای و کتبخانه لرله طولوایدی . اون اوچنجی عصره قدر شوخانی محافظه ایدن مهروجهان عصر مذکورده جنکیزک اوغلی تولی خانک قهرینه اوغرادینی کبی « ۱۵ » نجی عصرده تیمورلنک خرابه زاره چویرمش ایدی . واقعا : پدرینک بیقدیغنی اوغلی شامروخ یا پیش ایسه ده اوزون مدت دوام ایتهدن شاه اسماعیل زماننده ایران اولکاسنه اون سکیزنجی عصرده بخارا خانلغنک تحت حمایه سنه کچمشدر . متعصب امیر عبدالله خان شیعیلرک یاناغی صاییلان بوشهری تبدیل تراب ایله یوب سکنه سفی بخارایه تهجیر اتمشدر . ایشته بویله لکله بیکلرجه سنه یاشایان تاریخی بر شهر بر مستبدک یدجهالتنده بوز کبی آریمش ، محو اولمشدر مهروجهاندی آثار عتیقه دن : (اسکندر قلعه) ، (بایرام علی قلعه) ایله امام جعفر صادق مسجدی کوزو کمکده در . اسلام عالمنده موقع قازانان امام احمد ابن حنبل ، سفیان ثوری ، اسحق بن راهویه و عبدالله بن مبارک کبی بتون عالم لر هپ اوراده یتیشمش ایدی .

تورکینلر - . پک اسکی زمانلردن برو مذکور اولکده یاشایان خالص تورک کتله سیدر . شمس اسلامیت طلوع ایدوب عالمی تنویره باشلادینی ائنده تورک لردن ایلك اول اسلامیتی قبول ایدن تورکینلر در . بونلر عباسیلر دورنده بغداده و صوکر شام و مصر طرفلرینه قدر کیدوب عسکرلک ایدرلردی . اون اوچنجی عصر اوائلنده جنکیز خان ظهور ایدوب فتوحاته باشلادیغی ، دهاطوغریسی تخریب و بلاد و تغریب عباد مقصد منفورینی موقع تطبیقه

وضع ابتدییکی [۳] - صیبرده تورکمنلر بونک دهشتدن اورکه رک ایران ، آذربایجان ، ارضروم ، دیاربکر ، قافقاسیه و آناتولی جهتلرینه هجرت ایتدیلر :
ازمنه قدیمده تورکمنلرک بحر خزر ساحلارنده ، قوم و چوللرده بولنانلری دکزده قورصانجیلق ایله کچنیورلردی .

بورالرده کی تورکمنلر صاف قانلی خالص تورکمنلر اولمایوب ضرورت ساقه سیله دیار غربتی اختیار ایدن ، ملتیندن اوزاقلاشان بر طاقم فلک زده لر ایدی . بورالرده فراره قدم باصان جانی و مجرملر ، سفاهت پیشینده قوشان فاسقلر ، تختندن قوغولان خانلر ، آتاسندن قاچان اوغللر ، اوغلندن بیزار قالان آنالر ودها بونلره بکنزه بن کیمسه لر بولنیوردی . بالاخره بر قاق فرقه یه آریلوب ایچلرندن صاحب نفوذی یاطر نامیله میدانه آتیلر و یاغما جیلق خصوصنده پیشدارلق وظیفه سفی کوروردی . اوت ؛ یاطرلری باشده اولق اوزره اطراف کویلره هجوم ایدوب ماللرینی یغما و آدمارینی اسیر ایدوب قادیلرینی قیزلرینی کندیلرینه آلیر وار ککلرینی خدمات شاقه ده قوللانیرلر ، یاخود (خاجی ترخان) ، (اورکانیش) ، (مهرو) و (کورکن) کی شهرلره کیدوب ساتارلردی . سنه لرجه دوام ایدن بو وضعیت روسلرک اشغالی ایله ختام بولشدر .

روسلر اورتا آسیانک قسم کلپینی ضبط ایتدکدنصکره تورکه نستانی آلمایه قرار ویردیلر بوندن خبردار اولان تورکمنلر « قیزیل قوم سحراسی » نک بر قاق یرنده قلعه لر وجوده کتیروب کندیلرینی مدافعه یه و منتظم صورتده حربه غزم ایتدیلر . شو وجهله بر طرفدن کیجه و کوندوز خط مدافعه تأسیسه چالیشدقلری کی دیگر جهتنن قیلرنده وطن و ملت محبتی پارلایان غازیلر روسلرک کاروانلرینه و حتی عسکرلرینه هجوم ایدوب تعجیزه باشلادیلر : تورکمنلر کلیاً محارب ، جسور و بیسجیلکده ماهر اولدقلرندن بونلر ایله حرب ایتمک روسلر ایچون مشکل بر مسئله ایدی .

روسلر « ۱۸۶۹ » ده بحر خزرک شرق ساحلنه چیقوب « قیراسناودیسق » شهرینی بعدالتأسیس ضرب طرفندن تورکه نستانه آقین ایتمک و « ۱۸۷۰ » ده « آترک » ایرماغنی کچوب « قیزیل آروار » ده توقف ایتمک مجبور ایتنده قالدیلر : روسلرک بوساحه ده کی ۶-۷

[۳] - شو تعبیرم احتمالکده بعضیلر مرکز خوشنه کیمه یه چکدر . بن حقیقی تورکم و جنکیزک اولادیم فقط مسلمان تیمورلنکه حرمت مخصوصه م اولقله برابر مجوسی اولان جنکیزه - طوغریسی یا - الفاظ تعظیمیه استعمال ایده م .
تورکستانلی : رفت

سنه ۱۸۷۸ دے چات شهرىنى اشغال ايتديار : تورکمنلر ايسه روسلرى ازعاج ايتمکده دوام ايدىورلردى .

الهايہ دشمن عسکرى « ۱۸۷۹ » دے لازاروفک قومانداسنده ايلربله مکه باشلاديلر : برى طرفده مغلوبىتى عيب صايان تورکمنلر قيزيل قوم چولى اورتاسنده « کوك تپه » قلعه سنى قورروب اورزاده مدافعه ايتمکى مناسب کورديلر . مذکور قطعده تورکمنلرک کنج و اختياره ارکک و قاديخى هپسى برلکده چاليشيورلردى . لکن قلعه تمام اولمادن روس عسکرينه هجوم امرى ويريليور : وائى حربه قوماندان لازاروف مقتول دوشيور و خانى لوما کينک تحت اداره سنده تکرار هجومه تشبث اولنيور و بالنتيجه ايش مجرمه مين روسلر چکيليورلر . فرصتى غنيمت بيله رک قلعه نى اکمال ايدن تورکمنلر بوسفر دها جدى طرزده مدافعه يه قرار ويرديلر . تورکمنلرله حرب ايتمه نك کوچ اولديغى آکلایان روسلر قلعه نى محاصره آلتنه المقدن باشقه چاره بولاماديلر . بومهم ايشه مشهور تورک دشمنى و تورک لکرى قانى (فرغانه ، تورکمنستان و بلونده) نهر کى آق تان اسکوييليف باش قوندانلق منصبه - چکدى « ۱۸۸۰ » .

اسکوييليف « کوك تپه » « قيزيل آرزاد » آراسنده کى بامى قلعه سنى سپر اتخاد ايدىورک شدتلى حربه باشلادى . عين زمانده تورکستان فرقه سنک باشنده بولنان (قور و پاتکين) ده امداده يتيشدى . بونلرکافى دلکش کى قافقاسيادن طاغليلرى آرقه سنه آلهرق « حيدروف ؟ » يعنى ده روساره التحاق ايتدى . ايشته صولغان کى قوپان کيتلى شو اردونک قارشيسنده تيمور قوماندان « بيفمراد » ، « طاقه سردار » اولق ارزره آنجق (۵۰) بيک قدر مجاهدین بولنيوردى . تورکمنلر شايان حيرت بر درجه ده قهرمانلق کوسترديلر . قلعه فوق العاده محکم اولديغدن روسلر تجاوزدن صرف نظر - جيله به صاريهارق - قلعه نك ديبى حفر ايدوب آلتنه ۷۲ پوت باروت قويمق و آتشله مک صورتيله قلعه نى برهوا ايتدیلر : بوحالده ايکن ينه اسارته راضى اولميان تورکمنلرک چوغى صوك دامله سنه قدر خضاده بولنوب شهيدلک مرتبه علياسنه چيقديار . قلعه ده قالان بر قاچ تورک اولادىنى « پتره سيورغ » کوتورروب روسلاشديرديلر بوجهاده شهدازم سنه علمادن خواجه کریم بردى ايشان ، اورانه محمد و محمد آتالق خانلرده داخل اولدیلر :

« کوك تپه » ده روساره « ۱۰ » مليون روبله لىق آلتون کومش و مجوهرات دوشدى .

«کوک تپه» نك األدن کیتمه سی تورکمنلرجه پک بیوک بر مصیبت حالنی آادی . آرتیق روسلرله حربدن فائده چیقمايه جغنی ادرالک ایدن عاشق آباد، قیزیل آرواد و مهرو تورکمنلری ده کندی اختیارلریله تسلیم بایراغنی چکدیلهر : ۱۸۸۴ روسلرک بو ظفرندن خوشلانمیان انکلیزلر - بیک درلو دسیسه لرله - افغان امیری عبدالرحمن خان قاندره رق تورکمنستانه هجوم ایتدیلهر . اولاً تورکمنستانه داخل اولان افغان عسکری (طاش کویری) قلعه سنه یرلشمش ایسه ده « ۸۸۵ » ده روسلر بونلری رجعته مجبور قیلدیلهر . ینه سیاستک کندی علمنه دوندیکنی چابوق دو بان انکلیزلر روسلر ایله افغانیلری باریشدیلهر . روس، انکلیز و افغانیلردن متشکل بر هیئتک قراریه روس-افغان حدودی تعیین قلندی . تورکستان چارلق حکومتنه کچدیکی کوندن اعتباراً « زاکاسی اوبلاستی » اسمیله بر عسکری والی طرفندن کیفی اوله رق اداره قیلنیوردی . روسیه انقلاب کیرنده « خوقاند » ده اعلان قلنان مختاریت بایراغنی آلتنه داخل اولدی . صوکرلر شورالر حکومتنه تابع اولوب تورکستان جمهوریتدن (؟) عد اولوندی .

تورکمنلرده حیات : تورکمنلرک اکثریسی رعی حیوانات ایله کچنمکده درلر . حیوانات مسله مک ایچون تورکمنستانک کنیش صحرالری ، طاغاق یرلری چوق مساعددر بالخاصه : اوست یورد یا یلاسی و قره قوم دالاسنده کی کوچه تورکمنلر چوق مقدارده آت ، قویون ، کچی و دوه بسله مکده درلر . تورکمن دودسی خارق لعاده متحمل اولدینی کبی آتلی ده آسیا و اوروپاده یاریش میدانلرنده برنجیلکله شهرت بولمشدر .

« مرغاب » ، « تهجهن » ، « آترهک » ، « سومبار » نهرلرینه قومیط داغدن آقان ایرماقلر بوینده اوطوران تورکمنلر زراعتله تأمین معیشت اتمکده درلر . بو یرلرده یاز موسمی یا غمور مفقود ، هوا غایت صیجاق اولدیشدن مزروعات مذکور صولرله صواریلقمده در .

بوغدای ، آرپه و پرنج اکیلدیکی کبی تورکمنستانک هر یرنده پامو قیللق پک مبذولدر . سنوی بر میلیون پوطن فضلله پاموق استحصال اولمقده در .

دکز بویلرنده ساکن تورکمنلرک معیشتی بالقجیللق اولوب طوتولان بالقلری حاجی برخان ، بالقجینرینه صائمقده درلر .

تورکمنلر کنیش صحرالرده سربست حیاته آلیشدقلرندن تحکمدن اصلا خوشلانمازلر . هاتاً ادوار ماضیه دهده انتخاب ایتدکری آفضقال و مشاورلری طرفندن اداره اولومقده

منظومه :

ایکی شیره کیمیزی ..

— ۱ —

ینه شرقک فسانه وی ودرین
برشطار تلی ، محتشمه کیجه سی .
ینه مظمه بخورلو جیره لک
آچیلیر ماہتابه بخیره سی ..

✽

ینه الماس یوزوکلو پارماقیر
آغلایر دفلرک ترانه سنی ؛
اوطه : سودالی برخیاله دالار
ایشیدوب قیزلرک کوموش سسنی ..

✽

بایلیر بر ایلیق و طاتلی دومان .
ینه کوزلر بر آرزو و ججه دی به ..
مردیوه نلرده استه یور پایاغان
باقارق والهانه هر کوشه به ...

شرف لایم

تعبیر دیکرله شکل جمهوریت اوزره حاکمیت ملیه
بولنمقده ایدی . تجاوز اعدایه معروض قالدقاری
آنده ریاسته کتیریلن نوری بردی ، طاقه سردار
کبی خانلره تاریخده منظور من اولمقده برابرینه
مهم ایشار (قوره لئای مجلسی) نده کوریل یوردی .
تورکمنلر بیوکلره حرمت ، کوچوکلره مرحمتی
اخلاقک دستور لرندن صایان ، عهده وفایی وظیفه
بیلمن ، غایت متحمل و مسافر پرور بر ملتدر :
مع ذلک هر تورکمن ناموس دعواسی اوغرنده
کندینی تهلکجه آتمقدن قطعاً چکینمز و دشمنه
قارشی قلبنده دائماً حسن انتقام بسلر .

تورکمنلرک قسم کلیسی کوچبه حیاتی
کچیردکلرندن واسکیدن برو یرلی تورکستانده کی
مدنیت مرکزلی اولدن بخارا ، سمرقند کی
شهر لرندن او جیمز بوجاق سمرچوللرایله آیریلدکلرندن
بونلرده علم و معارف یرلشهمه مشدر . حال
حاضرده معارف اوچاقلری پک آزرر . علما

نامنه بخارا و خیوه مدرسه لرنده خرافات و سفسطه ایله اوغراشان ، ساده دبدبده دن
عبارت ایشانلق و آخوندلق نامنی طاشیان و ملتبهش پاره لک منفعلری طوقونمایان - بالعکس
مضرترلرندن قورقولان - بر طاقم جهله طاقه سینه تصادف اولونمقده در . برکت و یرسون
صوک زمانلرده داخلی روسیه دن (شمال تورککری) معلمری کلوب اصول جدیدیه
موافق مکتبلر کشاد ایدوب تورکمن چوجوقلرینی اوقوتمه باشلادیلر . تورکمنلرده
تحصیله هوس ، علمه محبت و علمایه اعتبار چوقدر .. فقط نه فائده ؟ مقدار کافی اهل
عرفان یوقکه اونلره صاریلسونلر و ازاله جهله چالیشسونلر . آثاره دائر ذکره شایان
بر شی وارسه اوده : تورکمنلرک مشهور شاعری (مختوم قنم) ک اخلاقی شعرلریله
اوغوز خان حقمنده کی تاریخی اثرندن عبارتدر . تورکستانلی : رفعت